

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a & Άριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

A1.

α.

1-Σ: οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν

2-Λ: ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἦ λόγος ..., ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς

3-Σ: φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν

β. Οι Αθηναίοι σε σχέση με τις δημιουργικές τέχνες επιτρέπουν μόνο σε ειδικούς να εκφέρουν γνώμη για ζητήματα τεχνικής ειδίκευσης. Αντίθετα, στην περίπτωση της πολιτικής αρετῆς δέχονται να ακούσουν τον καθένα, γιατί πιστεύουν ότι ὅλοι οι ἄνθρωποι εἶναι ἀπαραίτητο να τὴν κατέχουν. Σε διαφορετικὴ περίπτωση τίθεται ζήτημα ὑπαρξῆς τῆς ἴδιας τῆς πολιτικῆς κοινότητας.

B1.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ἡ τάση του ἀνθρώπου για ζωή στην κοινωνία ἔχει τις ρίζες τῆς στην ἴδια τὴ φύση του ἀνθρώπου και λειτουργεῖ ἀπροαίρετα (*φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν*). Ἀπὸ κει και πέρα ενεργοποιεῖται ἡ ἐλλογὴ βούληση ὀρισμένων ἀνθρώπων και συγκροτεῖται πρωτογενῶς ἡ κοινότητα (*πρῶτος συστήσας*). Ἄρα ἡ πρωτογενῆς συγκρότηση τῆς κοινότητας ἀνάγεται στην ἀνθρώπινη ἐπινοητικότητα χωρίς να ἀναιρεῖται τὸ ἀξίωμα ὅτι τὸ πολιτικὸ φαινόμενο θεμελιώνεται στην ἀνθρώπινη φύση με τὴν ἐννοια ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ βιολογικὴ δομὴ του εἶναι προορισμένος να ζεῖ σε ὀργανωμένη πολιτικὴ κοινωνία, στο πλαίσιο τῆς ὀποίας εἶναι ἐφικτὴ ἡ εὐδαιμονία του. Ἡ συγκρότηση τῆς πολιτικῆς κοινωνίας δεν ἦταν μια τυφλὴ και ἐνστικτώδης ἐνέργεια, ἀλλὰ μια λογικὴ και ἐνσυνείδητη πράξη του ἀνθρώπου. Ἄλλο πράγμα ἡ «φυσικὴ» ιδιότητα, ἡ «φυσικότητα» τῆς πόλης με τὴν ἐννοια του «τέλους», και ἄλλο ἡ «κατασκευὴ» και ἡ «συγκρότησή» τῆς. Για τὸ τελικὸ δηλαδὴ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀπαραίτητα δύο πράγματα: ἡ «φύση» και ἡ «τέχνη»· κάτι παραπάνω: ἡ συνεργασία «φύσης» και «τέχνης». Ἐπομένως, για τὸν Αριστοτέλη ἡ κοινωνία των ἀνθρώπων υφίσταται ὀχι μόνο λόγω τῆς χρησιμότητάς τῆς, ἀλλὰ και λόγω τῆς ἐμφυτῆς ἐπιθυμίας των ἀνθρώπων να συνυπάρχουν με ἄλλους ἀνθρώπους. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει στα *Πολιτικά*, ὁ Αριστοτέλης θεωροῦσε πως δηλαδὴ, ἀκόμα κι αν δεν χρειάζονται ὁ ἕνας τὴ βοήθεια του ἄλλου, δεν μειώνεται καθόλου ἡ ἐπιθυμία τους να συμβιώνουν με ἄλλους ἀνθρώπους. [229 λέξεις]

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Μπαρούχ Σπινόζα, Πολιτικὴ Πραγματεία, Ι.3,6,7

Ο Σπινόζα επικαλείται την έμφυτη τάση του ανθρώπου να συγκροτεί ένα είδος πολιτικής κοινότητας και να συνυπάρχει με άλλους του είδους του. Θεωρεί ότι η πολιτική κοινωνία ανάγεται στη φύση και ότι η πολιτική κατάσταση δεν διαφέρει ριζικά από τη φυσική κατάσταση του ανθρώπου, για αυτό και το κράτος θεωρείται φυσικό, περίπου όπως στον Αριστοτέλη (*οι αιτίες και τα φυσικά θεμέλια του κράτους δεν πρέπει να αναζητούνται στα διδάγματα του λόγου, αλλά να συνάγονται από την κοινή φύση ή την κοινή κατάσταση των ανθρώπων*). Επομένως, υποστηρίζει μια θεωρία του φυσικού δικαίου που ωθεί τους ανθρώπους να συνάπτουν κοινωνικές σχέσεις και να συνδιαμορφώνουν πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες. Ο Σπινόζα έρχεται έτσι πιο κοντά στην αριστοτελική αντίληψη του ανθρώπου ως *φύσει πολιτικοῦ ζώου* επισημαίνοντας την εσωτερική ανάγκη η οποία οφείλεται στην ανθρώπινη φύση. Στο πλαίσιο αυτό η πρωταγόρεια αναγωγή του ανθρώπου στη φύση και η ομογένειά του με τα ζώα είναι θέσεις συμβατές με τη διδασκαλία του Σπινόζα. Η αναγκαιότητα, επίσης, του νόμου για τη συγκρότηση πολιτικής κοινωνίας γίνεται εξίσου αποδεκτή. Ωστόσο, ο Πρωταγόρας στον μύθο του δίνει έμφαση περισσότερο στα ολέθρια αποτελέσματα (απειλή από τα θηρία, αλληλοεξόντωση, αφανισμός) που θα επιφέρει στον άνθρωπο η μη συγκρότηση οργανωμένων κοινωνιών. Τέλος, και οι τρεις διανοητές απορρίπτουν την ιδέα μίας φυσικής συνύπαρξης των ανθρώπων χωρίς νόμους, θεσμούς, κοινωνική οργάνωση, αφού κάτι τέτοιο είτε αντίκειται στην ανθρώπινη φύση (Αριστοτέλης, Σπινόζα) είτε θα οδηγήσει μοιραία στην αλληλοεξόντωση και τον αφανισμό (Πρωταγόρας). Οι διαπιστώσεις όλων είναι κοινές, χωρίς να συμμερίζονται το ίδιο πρωταρχικό αίτιο ως προς τη συγκρότηση των κοινωνιών. [252 λέξεις]

B3. 1-γ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-δ

B4. 1-η, 2-δ, 3-ζ, 4-ε, 5-α